

İDARİ [ÖZELLEŞTİRME] İŞLEM(LERİNİN) İPTALİ VE BU İŞLEMLERE DAYALI OLARAK TESİS EDİLEN YA DA BU İŞLEMLERİN MÜDAHALE ETTİĞİ ÖZEL HUKUK İŞLEMLERİNİN AKİBETİ (GRİ ALAN)

İdari Yargı Yerlerinden verilen iptal kararlarının “etki sahası” içinde; iptal edilen idari işlemlerin müdahale ettiği ya da iptal edilen idari işlemlerin kuşattığı özel hukuk işlemlerinin de bulunup bulunmadığı, iptal edilen idari işlemler ile “sebep sonuç” ilişkisi bulunan özel hukuk işlemlerinin akibetlerinin ne olacağı sorununun çetin bir sorun olduğu, bu sorunun özellikle özelleştirme işlemlerinin ortaya çıkmasından sonra daha yakıcı bir hale geldiği açıktır. Biz bu sebeple, konu ile ilgili görüşlerimizi özelleştirme işlemlerinin iptal edilmesi ve sonrasında ortaya çıkan infaz sorunları bağlamında aktarmayı uygun bulduk. Sözü edilen bu çetin sorun ile ilgili doktrin ve uygulamanın görüşbirliği içerisinde olduklarını söylemek zordur. Kimi doktrinerler özel hukuk ilişkilerine ayrıca bir kutsallık atfetmek suretiyle, idari işlemin iptal edilmiş olmasının özel hukuk işlemlerinin yürürlüğünü etkilemeyeceğini ileri sürmekte iseler de, bizim bu görüşlere katılmadığımızı söylememiz gerekmektedir. Öyle ki, bu ve benzer nitelikteki görüşlerin, en başta “hukuksal birlik ve Anayasal bütünlük” ilkesi olmak üzere, Hukuk Devleti İlkesi, iptal kararlarının infazının yargılamanın ayrılmaz bir parçası olduğu ve infaz aşamasında iptal kararının etki sahasının bölünemeyeceği, iptal davası ve kararının inşai niteliği gibi vazgeçilmesi mümkün olmayan ve değiştirilemez nitelikteki pek çok ilkeyi ihmal ya da giderek ihlal ettikleri açıktır. Oysa bu yöne ilişkin kural “İdare hukukunda boşluk yoktur. Zira ortaya çıkan boşluklar özel hukuk ile doldurulabilir.”¹⁾ şeklindedir. İdari işlemlerde ortaya çıkan boşluğu özel hukuk işlemleri ile doldurduktan sonra idari işlemin iptal edilmesi üzerine artık, iptal kararından, boşluk dolduran özel hukuk işlemleri etkilenmez denilemeyecek, etkili ve yürürlü mevzuat bağlamında böylesi bir yaklaşıma dayanak bulunamayacaktır. Aşağıdaki değerlendirme bu minval üzere yapılan bir değerlendirmedir.

1. Anlatımın Özü: Bu yazı, İdari Yargı Yerlerince verilen iptal kararlarının, iptal edilen idari işleme dayalı olarak gerçekleştirilen ya da iptal edilen idari işlemin müdahale ettiği özel hukuk işlemleri üzerinde nasıl bir etki doğurduğu/doğurması gerektiği hususunun irdelenmesine özgülenmiş olup, bu etki(leşim)in en yoğun yaşandığı alanın özelleştirme işlemleri ve sonrasında gerçekleştirilen özel hukuk işlemleri (işletmenin A.Ş.’ye dönüştürülmesi, A.Ş.’ye dönüştürülen işletmedeki kamu paylarının devri, çalışanların sözleşmelerinin feshi, işletmeye ait lojmanların yeni malik ile üçüncü kişiler arasında “alım satım” akdine konu olması, vs) olması nedeniyle yazı, ağırlıklı olarak, başlıktaki gibi şekillenmiştir ve bu husus yazının, “iptal kararı ve iptal kararına konu edilen idari işleme dayalı olarak gerçekleştirilen ya da idari işlemin müdahale ettiği özel hukuk işlemlerinin akıbeti” olarak okunmasına engel teşkil etmemektedir.

¹ Prof. Dr. Kemal GÖZLER, *İdare Hukuku*, C.1, s.106; Ekin Yay., 2009/Bursa.

2. Anlatımın Temel Yasal Dayanakları: Anlatımın yasal dayanaklarının, aşamada ve aşağıda değil de hemen başlarken aktarımındaki sebep, İdari Yargı Yerlerinden verilen iptal kararlarının nelik(mahiyet)inden kaynaklanan bir sebeptir. Öyle ki ve aşağıda ayrıntılı bir biçimde açıklanacağı üzere;

- İptal kararları, iptal edilen işlem ve bu işleme dayalı, bu işlemin müdahale ettiği “tekmil tasarrufları”, tesis edildikleri tarihe etkili (makable şamil) bir biçimde ortadan kaldıran, o işlemleri hukuk dünyasında hiç doğmamış hale getiren inşai nitelikteki kararlardır⁽²⁾.
- İptal kararlarının infazı/uygulanması, iptal kararlarının inşai nitelikte kararlar olması ve yukarıda açıklanan mahiyeti sebebiyle, karara içkin(mündemiç)dir ve bu kararların infazı, yargılamanın devamı niteliğindedir.

2.1. İptal kararları kısaca açıklanan mahiyetteki bu *gücü*, Ulusal ve uluslararası mevzuattan almakta olup, bu *gücün* kaynağına yapılacak kısa bir yolculuk, anlatılması murat edilen hususların daha net bir biçimde gözlenmesine yarayacaktır.

2.2. İdari işlemlerin iptal edilmesi üzerine, bu işlemlere dayalı olarak gerçekleştirilen ya da bu işlemlerin müdahale ettiği özel hukuk işlemlerinin akıbetlerinin ne olacağı / ne olması gerektiği sorusunun yanıtının arandığı bu yazıda, içerikte sık sık gönderme yapılacak ve dayanak olan, [şimdilik] etkili ve yürürlü Anayasal, yasal hükümler ile yasa düzeyinde olduğu kabul edilen uluslararası sözleşmelerin, ilgili bölümlerinin, aktarılması zorunludur.

2.2.1. Anayasal Hükümler:

• **II. CUMHURİYETİN NİTELİKLERİ**

MADDE 2 - Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

• **XI. ANAYASANIN BAĞLAYICILIĞI VE ÜSTÜNLÜĞÜ**

MADDE 11 - Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallardır. (...)

• **III. TEMEL HAK VE HÜRRİYETLERİN KÖTÜYE KULLANILAMAMASI**

² “... İptal davaları sonunda verilen iptal kararları, idari tasarrufların tesisleri anından itibaren yok hükmünde telakkilerini gerektirdiği cihetle, makabline şamil tesir icra ederler. Yani iptal kararı, idari işlemlerin doğum anında sakat ve hukuki hüküm doğuracak nitelikten yoksun olduklarını tesbit etmiş olur. İptal kararıyla iptal konusu teşkil eden idari tasarruf esasen doğmamış, hukuk âleminde herhangi bir değişiklik husule getirmemiş olduğundan, bu idari tasarruflarla doğrudan doğruya ilgili işlemler ve hukuki durumlar de iptal edilen tasarrufla birlikte ortadan kalkmış olur. (...)” (D.12.D., 28.12.1968, E:320, K:2512). Aktaran: [Prof.] Dr. Yıldırım ULER, *İdari Yargıda İptal Kararlarının Sonuçları*, s.30; Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1970/Ankara. Aynı yönde; “... Mahkemece iptal edilmiş işleme dayanılarak tesis edilmiş olan **işlem ve tasarrufların** da iptal kararıyla kendiliğinden ortadan kalkması sonucunun doğduğu kuşkusuzdur. Bu sebeple iptal hükmü idareye, iptal edilen tasarrufların, buna dayanan ve bağlı olan tüm tasarruflardan doğan bütün sonuçları ortadan kaldırarak bu işlemler hiç tesis edilmemiş gibi eski durumu tamamen tesis ve iade etmek görevini yüklemektedir. İdare bu görevi hiçbir sebep ve bahane ile yerine getirmekten kaçınamaz. (...)” (D.10.D., 28.05.2004 Tarih, E:2002/4061, K:2004/5219).

MADDE 14 – (...) Anayasa hükümlerinden hiçbiri, **Devlete** veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz. (...)

- **HAK ARAMA HÜRRİYETİ**

MADDE 36 - Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. (...)

- **D. MİLLETLERARASI ANDLAŞMALARIN UYGUN BULMA**

MADDE 90 – (...) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.

- **MAHKEMELERİN BAĞIMSIZLIĞI**

MADDE 138 – (...) Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.

2.2.2. Yasal Hükümler:

2.2.2.1. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu

- **KARARLARIN SONUÇLARI**

MADDE 28 - 1. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez. (...)

2.2.2.2. 4046 Sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun

- **İŞ KAYBI TAZMİNATI ÖDENMESİ VE DİĞER HİZMETLERİN VERİLMESİ**

MADDE 21 - Bu Kanuna göre özelleştirme kapsamına alınan kuruluşların (iştirakler hariç) özelleştirmeye hazırlanması, özelleştirilmesi, küçültülmesi veya faaliyetlerinin kısmen ya da tamamen durdurulması, süreli ya da süresiz kapatılması veya tasfiye edilmesi nedeniyle; bu kuruluşlarda iş sözleşmesine dayalı olarak ücret karşılığı çalışanlardan iş sözleşmeleri tabi oldukları iş kanunları ve toplu iş sözleşmeleri gereğince tazminata hak kazanacak şekilde sona ermiş olanlara, kanunlardan ve yürürlükteki toplu iş sözleşmelerinden doğan tazminatları dışında ilave olarak iş kaybı tazminatı ödenir. (...) / İş kaybı tazminatı, günlük net asgari ücretin iki katıdır. Bu madde kapsamına girenlerden, hizmet akdinin sona erdiği tarihte aynı işveren ile hizmet akdi kesintisiz en az; 550 günden beri devam edenlere 90 gün, 1.100 günden beri devam edenlere 120 gün, 1.650 günden beri devam edenlere 180 gün, 2.200 günden beri devam edenlere 240 gün süre ile iş kaybı tazminatı verilir. (...)

2.2.2.3. 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu

Emre aykırı davranış

MADDE 32 - (1) Yetkili makamlar tarafından adli işlemler nedeniyle ya da kamu güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlığın korunması amacıyla, hukuka uygun olarak verilen emre aykırı hareket eden kişiye yüz Türk Lirası idari para cezası verilir. Bu cezaya emri veren makam tarafından karar verilir. (...)

2.2.3. Uluslararası Sözleşmeler:

2.2.3.1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Türkiye, Sözleşmeyi 18 Mayıs 1954'de onaylamıştır)

Madde 6 Adil yargılanma hakkı: 1. Herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizarlar, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. (...)

Madde 14 Ayrımcılık yasağı: Bu Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.

Madde 17 Hakların kötüye kullanımının yasaklanması: Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbiri, bir devlete, topluluğa veya kişiye, Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesine veya burada öngörüldüğünden daha geniş ölçüde sınırlamalara uğratılmasına yönelik bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkını sağlar biçimde yorumlanamaz.

Madde 46 Kararların bağlayıcılığı ve uygulanması: 1. Yüksek Sözleşmeci Taraflar, taraf oldukları davalarda Mahkemenin kesinleşmiş kararlarına uymayı taahhüt ederler. (...)

2.2.3.2. İş ve Meslek Bakımından Ayrım Hakkında 111 sayılı Sözleşme (13.12.1966 tarihinde 811 sayılı Yasa ile onaylanmıştır)

Madde 1: 1. Bu Sözleşme bakımından "Ayrım" deyimi / a. Irk, renk, cinsiyet, din, siyasal inanç, ulusal veya sosyal menşee bakımından yapılan iş veya meslek edinmede veya edinilen iş veya meslekte tabi

olunacak muamelede eşitliği yok edici veya bozucu etkisi olan her türlü ayrılık gözetme, ayrı tutma veya üstün tutmayı, / (...) ifade eder.

Madde 2: Bu Sözleşmenin yürürlükte bulunduğu üye memleketler, ulusal şartlara ve tatbikata uygun metotlarla; bu Sözleşmede ele alınan anlamda her türlü ayrımı ortadan kaldırmak maksadıyla iş veya meslek edinmede ve edinilen iş veya meslekte tabi olunacak muamelede eşitliği geliştirmeyi hedef tutan milli bir politika tespit ve takip etmeyi taahhüt eder.

3. İptal Kararlarının Etki Alanı İle Etkili ve Yürürlü Mevzuat Hükümleri Bağlamında, İptal Edilen İdari İşlemler ve Bu İşlemlerin Dayanağı Ya da Bu İşlemlerin Müdahale Ettiği Özel Hukuk İşlemlerinin Akıbeti:

Anayasamızda 13.8.1999 tarihine (4446 s.K.) kadar “özelleştirme” diye bir kavrama yer verilmemiş olması nedeniyle *iptal kararlarının etki alanı içerisinde özel hukuk işlemlerinin de yer alıp almadığı* konulu bir tartışma Yargı Yerlerinin gündeminde neredeyse hiç yer almamıştır. Nitekim 13.8.1999 tarihine değgin Yüksek Danıştay’ın ve doktrinin iptal kararlarının etki alanı ile ilgili söylemi “*iptal kararları, iptal edilen işlemi ve **o işleme bağlı tekmil tasarrufları** makable şamil bir biçimde ortadan kaldıran kararlardır*” yönünde bir koşutluk içerisinde olmasına karşın, “özelleştirme” kavramının Anayasa’da yer alması ve özelleştirme uygulamalarının günlük hayatımıza egemen olmaya başlamasından sonra bu söylem, kimi doktrinerler tarafından “*iptal kararları, iptal edilen işlemi ve **o işleme bağlı tekmil idari tasarrufları** makable şamil bir biçimde ortadan kaldıran kararlardır*” yönünde değişikliğe uğratılmak istenilmiştir. Oysa yukarıda kısaca aktarılan etkili ve yürürlü mevzuat hükümleri, kimi doktrinerler tarafından gerçekleştirilmek istenilen “değişiklik”e yetenekli ve mezun değildir: İptal kararları [halen], iptal edilen işlemi ve o işleme bağlı tekmil tasarrufları makable şamil bir biçimde ortadan kaldıran kararlardır. “Özelleştirme” kavramına (İdarenin kamu gücüne dayalı, tek yönlü tasarrufu olarak) 1982 Anayasası’nda yer verilmiş olması hali, gücünü aynı Anayasanın 2, 11, 90 ve 138. maddelerinden alan iptal kararlarının etki alanı üzerinde ek bir “sınırlama” yarattığı şeklinde yorumlanamaz. Öyle ki, *Anayasa’nın 47. maddesinde düzenleme altına alınan “özelleştirme” hükümleri, [İdarelere], Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin [hak arama hürriyetinin, hukuki güvenlik ilkesinin, adil yargılanma hakkının] yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz* (Md.14). Açıklanan hususa, çarpıcı olması bakımından “fabrika kuran fabrika” olarak Cumhuriyet Tarihimizde yerini alan KARDEMİR’in “özelleştirme uygulaması” örnek olarak verilebilecektir.

3.1. Özelleştirme Yüksek Kurulu 30.12.1994 tarih ve 94/16 sayılı kararı ile (bu karar 03 Ocak 1995 tarih ve 22160 sayılı Resmi Gazete’de

yayımlanmıştır), Türkiye Demir Çelik İşletmeleri'ne bağlı Karabük Demir Çelik Fabrikaları Müessesesi özelleştirme kapsamına ve doğrudan özelleştirme programına alınmış, karar içeriğinde Kuruluş'un *belirtilen grupların ortaklığı ile kurulacak olan bir şirkete devri uygun mütalaa* edilmiş, Kuruluş 13 Ocak 1995 tarihinde "Karabük Demir Çelik Fabrikaları A.Ş." olarak dönüştürülmüş, Karabük Demir Çelik Fabrikaları A.Ş.'nin hisseleri, ÖYK'nun anılan Kararına dayalı olarak 17 Şubat 1995 tarihinde, kuruluşu tamamlanan, KARDEMİR A.Ş.'ye devredilmiştir. KARDEMİR A.Ş. ile Özelleştirme İdaresi Başkanlığı arasında "Devir Sözleşmesi" 30 Mart 1995 tarihinde imzalanmış, 7-14 Temmuz 1995 tarihlerinde 408 milyar TL'lik hisse satışı yoluyla KARDEMİR A.Ş. 12.780 ortaklı, halka açık bir anonim şirkete dönüşmüştür.

3.2. 30.12.1994 tarih ve 94/16 sayılı Özelleştirme Yüksek Kurulu Kararının iptali istemiyle, bir işçi (Ali AÇIKGÖZ) tarafından, Zonguldak İdare Mahkemesi huzurunda E:1998/350 sayılı dosya üzerinden iptal davası açılmış, Mahkemesince yapılan yargılama sonunda 29 Mayıs 1998 tarihinde, K:1998/381 sayı üzerinden, 31.12.1994 tarih ve 94/16 sayılı Özelleştirme Yüksek Kurulu Kararının iptaline karar verilmiş, bu karar Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na 19.06.1998 tarihinde tebliğ edilmiş ve İdarece "yürütmenin durdurulması ve iptal kararının bozulması" istemiyle temyiz edilmiş, Yüksek Danıştay 10. Dairesi Sayın Başkanlığı E:1998/5476 sayılı dosya üzerinden 15.10.1998 tarihinde ilkin İdarenin yürütmenin durdurulması istemini, K:2000/5581 sayı ve 8.11.2000 tarihli kararı ile de Zonguldak İdare Mahkemesi'nin kararını onamıştır. Davalı idarenin karar düzeltme istemi ise Yüksek Danıştay 10. Dairesi'nin 18.06.2002 tarih ve E:2001/870, K:2002/2258 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

3.3. Zonguldak İdare Mahkemesi'ne ait 29 Mayıs 1998 tarih ve E:1998/350, K:1998/381 sayılı iptal kararı ile Özelleştirme Yüksek Kurulu'na ait 31.12.1994 tarih ve 94/16 sayılı ÖYK kararı/işlemi iptal edilmiş ve bu yöndeki karar kesinleşmiş olmakla; KARDEMİR'in "özelleştirme kapsam ve programına alınması" yönündeki karar da iptal edilmiş olmaktadır. Başka bir deyişle, Mahkemece doğrudan doğruya 31.12.1994 tarih ve 94/16 sayılı ÖYK Kararı iptal edilmiştir ve sözü edilen ÖYK Kararının 1. sayfasının 1. maddesinde "1) Türkiye Demir Çelik İşletmeleri'ne (TDÇİ) bağlı Karabük Demir Çelik Fabrikaları Müessesesi'nin özelleştirme kapsamına alınmasına," denilmiş, yine 1. sayfası 2. maddesinde ise "2) Kuruluşun doğrudan özelleştirme programına alınmasına," denilebilmiş ve Zonguldak İdare

Mahkemesince iptal edilip de Yüksek Danıştay tarafından onanan iptal kararı ile ÖYK'nun sözü edilen işlemi/kararı tamamen ortadan kaldırılmıştır. Yani ortada, Karabük Demir Çelik Fabrikaları Müessesesi'nin (KARDEMİR'in) özelleştirme kapsam ve programına alınmasına ilişkin bir işlem, karar tarihi itibarıyla ve halen YOKTUR. KARDEMİR'in özelleştirme kapsam ve programına alınması ve bu suretle özelleştirilmesine ilişkin ÖYK'nun 31.12.1994 tarih ve 94/16 sayılı kararı iptal edilmiş olmakla, iptal edilen bu işleme dayalı olarak tesis edilen diğer tüm işlemler de hukuk dünyasında hiç doğmamış, iptal edilen işlem ve bu işleme bağlı teknil tasarruflar, makale şamil bir biçimde ortadan kaldırılmıştır. KARDEMİR'deki kamu paylarının Ticaret Sicilindeki devirleri (ya da benimsenen diğer yöntemlerle devri), KARDEMİR'in arazi ve üzerindeki yapıların Tapu Sicilindeki devri, KARDEMİR işçilerinin sözleşmelerinin feshi gibi pek çok özel hukuk işlemi, sözü edilen iptal kararına konu olan idari işlem üzerinden gerçekleştirilmiş olup, iptal edilen idari işleme dayalı olarak gerçekleştirilen özel hukuk işlemlerinin tamamı YOKTUR ve yokluk saptaması süreye bağlı olmadığı gibi, yokluğun saptanması yokluğu iptal kararı ile ortaya çıkaran yargısal etkinlik içinde, doğrudan doğruya İDARİ YARGI YERLERİNE aittir. Kaldı ki, iptal kararının “kesinleşmesi”nden sonra, iptal kararının açıklanan mahiyeti gereği, ayrıca bir yokluk saptamasına da gerek yoktur.

3.4. KARDEMİR, yukarıda açıklanan sebeplerle, aradan kaç yıl geçerse geçsin “yok işlemler” üzerinden el değiştirmiş olmakla, ek bir başvuruya dahi gerek kalmaksızın, İdare'ye/kamuya iade edilmelidir. Tam da bu aşamada, *iptal kararının verildiği tarihten (29 Mayıs 1998) bu yana aradan 13 yıl geçmiş³⁾, KARDEMİR'de pek çok idari ve özel hukuk işlemleri tesis edilmiş, işletmenin kamuya iadesi “idari istikrar” ilkesine aykırı olacaktır* denilebilecek midir? Bu sorunun yanıtının “olumlu” düzeyde verilmesi, Cumhuriyetin Hukuk Devleti niteliğinin (md.2) “idari istikrar” ilkesi üzerinden aşılması anlamına gelecektir ki, böylesi bir yaklaşımın, yanıtın ve çözümün kabulü mümkün değildir. “İdari İstikrar” ilkesi, Cumhuriyetin niteliklerinden olan ve değiştirilmesi dahi önerilemeyecek olan “Hukuk Devleti” ilkesine üstün değildir. Kaldı ki, Hukuk Devleti ilkesinin (idari yargı kararlarının tüm

---

³ Bu aşamada, iptal kararının [ilam] zamanaşımına uğradığı iddia edilebilecek midir? Takdir olunur ki, İYUK md.28 bağlamında, **kararın kesinleşmesi** lafzı İdari Yargı Yerlerinden verilen kararlara yabancı bir lafız, yabancı bir kavramdır. Ancak Yüksek Danıştay'ın kimi kararlarında, iptal kararları yönünden de ilam zamanaşımı olduğu ve zamanaşımı süresinin iptal kararının verildiği tarihten itibaren işlemeye başladığı belirtilmektedir. İptal kararlarının AY'nın 2 ve 138.maddeleriyle birlikte değerlendirildiği bir yargısal düzlemde, iptal kararları yönünden bir “ilam zamanaşımı”ndan söz etmek, Hukuk Devleti İlkesi'nin kimi öğelerinin zamanaşımına uğrayabileceğini de söylemek olacaktır ki, bunun kabulü mümkün olmamalıdır. Yüksek Danıştay'ın ilam zamanaşımı ile ilgili değerlendirmelerini “iptal kararına bağlı tazminat davaları” yönünden yapılmış bir değerlendirme olarak görmek her şeye rağmen daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

hüküm ve sonuçları ile birlikte, gerçek ve kalıcı düzeyde, makalede şamil bir biçimde uygulanması zorunluluğunun) çeşitli gerekçe ve bahanelerle aşılmaya, aşındırılmaya çalışılması yönündeki tutumun bizzat kendisi idari istikrarsızlık yaratacaktır.

3.5. Hukuk Devleti İlkesi ve bu İlkenin “ete kemiğe bürünmesi” gerektiğine ilişkin çarpıcı bir örnek olan KARDEMİR sorunu bağlamında söylenilmesi zorunludur: Hiçbir makam ve mercii, “idari istikrar” ilkesinin arkasına sığınarak *atı alan Üsküdar’ı geçmiştir* hesabı yapmamalıdır. Hukuk Devletinde, at da, Üsküdar da Hukuk Devleti’ne aittir ve Üsküdar, Hukuk Devleti izin verdiği sürece *geçilebilecektir*. Bu haliyle, hiç kimsenin ve mercinin Anayasa’nın 2, 11, 14 ve 138. maddelerini ihmal ve ihlal etmek hakkı yoktur.

3.6. KARDEMİR gibi çarpıcı bir örneğin işbu yazı ile nasıl bir ilişkisi vardır? Takdir olunur ki, KARDEMİR’in özelleştirme kapsam ve programa alınması işlemi ile özelleştirilmesi işleminin iptali istemiyle dava açan DAVACI, KARDEMİR’de çalışan bir İŞÇİ’dir. Yani davacı, işletmeye özel hukuk işlemi/hizmet sözleşmesi ile bağlı olan gerçek bir kişidir. Zonguldak İdare Mahkemesi’ne ait E:1998/350 sayılı dava dosyasında, davacı işçinin “iptal davası açmak” yönündeki ehliyetine, davalı idarece itiraz edilmiştir ve davalı idarenin bu itirazına İdari Yargı Yerlerince iltifat ve itibar edilmemiştir. Özcesi, bir işletme ya da hizmetin özelleştirme kapsam ve programına alınması işlemi ile özelleştirilmesi yönündeki işlemin iptali istemiyle, o işletmede özel hukuk ilişkisi üzerinden çalışmakta olan bir işçi İdari Yargı Yerlerinde dava açabilmektedir. Nitekim bu husus Yüksek Danıştay’ın “Usul Hukuku Dairesi” olarak bilinen 10. Dairesi tarafından “... **Özelleştirme yüksek kurulunca satışına karar verilen işletmede işçi olarak çalışan davacıların, yürütülmesine katıldıkları kamu hizmetine tahsis edilen malın şeklinin değiştirilmesi işyerinin üretim şekli çalışma koşulları ve işyerinin hukuki nitelikleri ilgili değişiklikler oluşturan** dava konusu işlemin iptalini istemekte menfaatleri vardır. (...)” (E:1997/2038, K:1997/2464, 17.6.1997 T.)⁽⁴⁾ denilmek suretiyle, yeniden tartışmaya yer vermemek üzere sonuca bağlanmış, ulaşılan bu sonuç Yüksek Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nca da “... *hakkı veya borcu davanın sonucuna bağlı olan üçüncü şahsın, iki taraftan birine katılmak için davaya müdahale edilebileceği (...)* / *Daire kararının [işçiyi] ilgilendirdiği görüldüğünden, davaya*

⁴ “... Danıştay’ın özelleştirmenin istihdam koşullarında, çalışma koşullarında ve çalışanların statülerinde hukuksal değişiklikler yarattığı ve özlük hakları güvencelerinde azalma olduğu yönündeki gerekçelerinde kişisel menfaat daha belirgin (...)” **İzak ATİYAS-Burak ODER**, *Türkiye’de Özelleştirmenin Hukuk ve Ekonomisi*, s.132; TEPAV Yay., Ankara.

katılma için öngörülen koşulun gerçekleştiği anlaşılmaktadır. / Bu nedenle, [işçinin] davaya davacılar yanında katılma isteminin kabulüne, (...)” (3.6.2010 tarih ve E:2008/634, K:2010/1254)⁵ denilmek suretiyle benimsenmiştir.

3.7. Özelleştirme uygulamasına konu olan işletmeye özel hukuk/hizmet sözleşmesi ile bağlı olan bir işçi, İdari Yargı Yerlerinde, özelleştirme ve diğer idari işlemlere yönelik olarak iptal davası açmak hakkına sahipse ve işçinin bu hakkı,

özelleştirme işlemine dayalı olarak işçinin özel hukuk sözleşmesi ile bağlı olduğu kamu hizmetine tahsis edilen malın şeklinin değiştirilmesi’ne, işyerinin üretim şekli’nin, çalışma koşulları’nın ve işyerinin hukuki nitelikleri’nin değiştirilmesine ve tüm bu değişikliklerin davacı işçinin hak ve borçlarını doğrudan doğruya etkiliyor olması hali’ne

dayalı bir hak ise; yargısal gerçekliğin bu şekilde somut bir olgu olarak ortaya çıktığı düzlemde, can alıcı soru şudur: Hakkı ve borcu doğrudan doğruya özelleştirme işleminin iptaline bağlı olan işçi, özelleştirme işlemlerinin iptali istemiyle açtığı davada, lehine olarak iptal kararı edinmiş ve fakat bu süreçte işçinin hizmet sözleşmesi feshedilmişse, bu iptal kararı işçinin hangi hukuksal gereksinimini karşılayacaktır? Başka bir soru ile işçinin edindiği iptal kararı, işçinin işine iadesini sağlamayacak, sözleşmesinin feshinden işe iade edilmesine ilişkin işlem tesis edildiği tarihe kadar arada geçen özlük ve parasal haklar işçiye iade edilmeyecek ise, işçinin İdari Yargı Yerlerinden lehine olarak edindiği özelleştirme işleminin iptali kararı, hukuksal olarak nasıl bir yararı karşılayacaktır? Şayet bu sorunun yanıtı, *iptal kararları özel hukuk işlemlerine etkili değildir* diye başlayan bir tümce üzerinden verilirse, davacı işçi İdari Yargı Yerlerinden lehine olarak edindiği iptal kararını “çerçeveletip duvarına asmalıdır” sonucuna ulaşılacaktır. Bu sonuç aynı zamanda, *İdari Yargı Yerlerinin kâğıt üzerinde kalmaya mahkûm kararlar verdiği* sonucunu da doğuracaktır ki, böylesi bir sonucun kabulü mümkün olmadığı gibi, yukarıda kısaca ilgili bölümleri aktarılan mevzuat hükümleri de böylesi bir sonuca “yetenekli” değildir.

3.8. Yüksek Danıştay’ın, iptal edilen idari işlemler ile “kader birliği” yapmış olan özel hukuk işlemlerinin akıbeti konusunda kimi kararlarına ve özelleştirme işlemlerine konu olan işletmelerde, özel hukuk ilişkileri üzerinden işletmeye bağlı olanların, özelleştirme işlemlerinin iptali istemiyle

⁵ (Özel Arşiv).

İdari Yargı Yerlerinde dava açabileceklerini hükme bağlayan kararlarına rastlamak mümkün ise de; davacı işçinin lehine olarak edindiği özelleştirme ve benzeri nitelikteki işlemlerin iptali kararlarının, davacı işçinin hangi hukuksal gereksinimini karşılayacağı yönündeki soruyu yanıtlayabilecek nitelikte bir uygulama örneği yoktur.

3.9. Özelleştirme işlemlerinin iptali kararlarının, özel hukuk işlemleri üzerindeki etkisi doktrinde de, henüz tartışılmaktadır. *Özelleştirme işlemlerinin, İdari Yargı Yerlerince, “idari işlemin” yalnızca, “yetki ve şekil” unsurları yönünden denetlenmesi gerektiği, yargısal denetimin “amaç, sebep ve konu” unsurları yönünden yapılmaması gerektiğini, sözü edilen üç unsur yönünden yapılan yargısal denetimin nihayetinde “yerindelik denetimi” olduğunu savunanların görüşlerinin, işbu yazı konusu ile ilgili yaklaşımları netliği ortadadır: “olmuş bitmiş”, onlar “tamamlanmış” diyorlar, özel hukuk işlemleri iptal kararından etkilenmezler! Devamla, zaten yetki ve şekil unsurları yönünden yargısal denetime tabi tutulması gereken özelleştirme işlemlerinin sözü edilen unsurlar yönünden iptal edilmesi halinde, bu unsurlardaki sakatlıklar giderilerek işlem yeniden tesis edilmelidir ve bu süreçte iptal edilen idari işleme dayalı olarak gerçekleştirilen özel hukuk işlemleri iptal kararından etkilenmeyecektir. Özelleştirme işlemlerine, Anayasa’nın 125/1. Maddesine⁽⁶⁾ rağmen ayrıca bir kutsallık atfeden bu görüşlere katılmak mümkün değildir⁽⁷⁾.*

3.9.1. Doktrinde, iptal edilen idari işlemler ve bu işlemlere dayalı olarak gerçekleştirilen ya da bu işlemlerin müdahale ettiği özel hukuk işlemlerinin akıbeti konusunda ikircimsiz görüşlere de, ne mutlu ki, rastlamak mümkündür. Nitekim bu yönde

3.9.1.1. Sayın **SEZGİNER**, “... İdari işlem, özel hukuk ilişkisine **haksız** bir şekilde müdahale ettiğinde ayrılabilir özelliğe sahiptir. Bu durumda da iptal davası yargıcının işlemi denetlemek bakımından yetkili olması normaldir. Zira bu işlemler, gerçekte tamamen yabancı oldukları özel hukuk ilişkisine beklenmedik bir şekilde bağlanmış, müdahale etmiş olurlar (Charles, s.232). (...) / Dolayısıyla kamu gücü kullanılmak suretiyle yapılmış bulunan tek yanlı idari işlemler, özel hukuk konusunda da olsa idari yargının görev alanına girmektedir. (...) Ayrılabilir işlemin iptali sözleşme üzerinde hiçbir etkiye sahip

⁶ “İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır. (...)”

⁷ Ancak belirtmekte yarar vardır: İdare Hukukunda “yokluk” kurumu, iptal edilen idari işlemin “yetki” unsuru yönünden iptal edilmesiyle ortaya çıkan bir kurumdur ve yetki unsuru yönünden iptal edilen bir idari işleme dayalı olarak tesis edilen tekml tasarruflar da sözü edilen “yokluk”tan etkilenirler ve tekml tasarruflar da yokturlar. (Bu bentteki anlatım, idari işlemlerin yokluğu ile ilgili olup, iptal kararının ortaya çıkardığı hukuka aykırılığın, özel hukuk işlemleri üzerinde yarattığı yokluk kurumu ayrıca değerlendirilmektedir.)

değilse, hukuksal bir fayda sağlamayacak olan bir mahkeme kararı sözkonusu olmayacak mıdır? (...) Bu durumda bir mahkeme kararının nihai sonucu bir başkasının takdirine mi bırakılmaktadır? (...) Ayrılabilir işlemin iptali, sözleşmenin geçersizliğine neden olacaktır. (...)”⁸⁾

3.9.1.2. Sayın **YASİN**, “... Özelleştirme sürecinde yapılan işlemlerden birinin dava konusu edilmesi ve bu işlemin iptali durumunda, bu işleme dayanan veya bu işlemle bağlantılı olan diğer kararlar da hukuka aykırı hale gelecektir. Örneğin, ihale şartnamesinin iptali halinde, bu şartnameye göre yapılan ihale ve bu ihale sonucunda yapılan devir işlemleri de dayanaksız kalacaklarından hukuka aykırı olacaktır. / Özelleştirme sürecinin tamamlanmasından sonra, özelleştirme işlemlerinden herhangi birinin iptal edilmesi durumunda, bu kararın sonuçları ve uygulaması ne şekilde olacaktır? Bir örnekle açıklamak gerekir ise; özelleştirme programındaki kuruluşun özelleştirme işlemleri tamamlanıp özel hukuk kişisine devredildikten sonra, özelleştirme yönteminin tespitine ilişkin işlemin iptali için açılan dava sonucunda, Mahkeme iptal kararı verir ise bu karar ne şekilde uygulanacaktır? Kural olarak, mahkemenin iptal kararı geriye etkili olacağından, yöntemin hukuka aykırı olması halinde, bundan sonra tesis edilen işlemler de hukuki dayanaktan yoksun kalacaklarından hukuka aykırı hale gelecektir. Bu durumda, devir işlemi de hukuka aykırı olacağından, devredilen kuruluş idareye iade edilecektir⁹⁾. (...)”¹⁰⁾ demekte,

3.9.1.3. Sayın **ALTAY**, Anayasa’nın 11. maddesine de gönderme yapmak suretiyle “... Özelleştirme uygulamaları hakkında yargı yerlerince (...) (d)evir işlemi gerçekleştirildikten sonra tebliğ edilen ve uygulanabilir nitelikte bulunan (...) (i)ptal kararları, her ne kadar dava konusu işlemin tesis edildiği tarihten önceki hukuki durumun geçerliliğini sağlamakta iseler de (...) (d)ava konusu işlem öncesi hukuki durumun geçerliliğini sağlamak bakımından tarafların, üstlerine düşen yükümlülükleri yerine getirmesi gerekmektedir. Bu anlamda idare, devre konu kuruluşu geri almak için gerekli işlemleri tesis etmek ve alıcı kişi de bu devre muvafakat vermek zorundadır. Bu husus, **yargı kararlarının yalnız idareler yönünden değil, herkes yönünden bağlayıcı olduğu kuralının bir sonucunu oluşturmaktadır.** (...)”¹¹⁾ demekte,

⁸ Doç. Dr. Murat SEZGİNER, *İptal Davasının Uygulama Alanı Bakımından Ayrılabilir İşlem Kuramı*, s.88, 89, 165, 169; Yetkin Yay., 2000/Ankara.

⁹ “Devredilen kuruluş, idareye iade edilmez ise” ne olacaktır? İptal kararlarının özel hukuk kişilerince uygulanmaması hususu gibi bir tartışmada AY’nın 11.maddesinin uygulanması ve bu bağlamda “anayasal bir suç”un varlığından söz edilmesi gerekirken, iptal kararının özel hukuk kişisi tarafında kuruluşun idare devredilmemesi suretiyle ortaya çıkan eylem, Kabahatler Kanununun 32.maddesi üzerinden dahi yaptırıma tabi tutulmamaktadır. Oysa iptal kararından sonra ve bu karara rağmen kuruluşu/işletmeyi elinde tutmak bir kabahat değil, “haksız şağil” hükümlerinin uygulanması gerektiği haliyle bir suçtur. Ve bu suçun faili herkes olabilir.

¹⁰ Yrd. Doç. Dr. Melikşah YASİN, *Uygulama ve Yargı Kararları Işığında Özelleştirmenin Hukuki Rejimi*, s.231; Beta Yay., 2007/İstanbul.

¹¹ Dr. Evren ALTAY, “Yargı Kararlarının Uygulanması” Başlıklı Makalesi, Aktaran: Sempozyum Ankara 10 Mayıs 2007, 139. Yıl Danıştay Başkanlığı, s.124, 125; Danıştay Matbaası, 2008/Ankara.

3.9.1.4. Sayın **ÇAĞLAYAN**, “... [özelleştirmenin iptali kararlarının, b.n.] uygulanmasında fiili imkânsızlık¹² bulunmamaktadır. Fiili imkânsızlık, kararın geçmişe etkili şekilde uygulanmasında maddi bir engelin bulunmasıdır. Oysa bu kararların uygulanmasında maddi bir engel bulunmamaktadır. İşlemlerin bütün sonuçlarıyla tamamlanmış olması ve kuruluşları devralan kişilerin yatırım ve istihdam işlerine girişmiş olması, maddi bir engel teşkil etmez. İdare, satış sözleşmesinden önceki durumu geri getirme imkânına her zaman sahiptir. Öte yandan, yargı kararlarının uygulanmasında idare açısından mali zararların meydana gelecek olması, hukuk devletinin en önemli unsuru olan, yargı kararlarının uygulanması gereği karşısında bir değer taşımaz. Dolayısıyla, bu olaylarda, yargı kararlarının uygulanmasında fiili imkânsızlık bulunmadığından, yargı kararının uygulanmaması nedeniyle ilgililerin davranışları suç oluşturmaktadır, (...)”¹³ demektedir.

3.9.2. İkircimsiz bir biçimde ortaya konulan bu görüşler, iptal kararından etkilenecek olan özel hukuk işlemlerini “Eşya Hukuku”, “Ticaret Hukuku” gibi özel hukuk alanlarında gerçekleştirilen işlemlere özgülemişler ve fakat “İş Hukuku” alanına ilişkin olarak herhangi bir yaklaşım ortaya koy(a)mamışlardır. Oysa iptal kararının etki sahasından “iş hukuku” hükümlerini ayırık tutmak mümkün değildir. Aksi takdirde, özelleştirme işlemlerine yönelik olarak, özelleştirilen işyerinde İş Hukuku hükümlerine göre çalışmakta olan bir işçiye; işyerindeki üretim şeklinin, çalışma koşullarının ve işyerinin hukuki niteliğinin değişmesinden ve sözü edilen tüm bu değişikliklerin davacı işçinin “hak ve borçlarını doğrudan doğruya etkileyen değişiklikler olması”ndan bahisle, iptal davası açma hakkı vermenin hukuk dünyasında bir karşılığı, bir anlamı olmayacaktır. Özelleştirme işlemlerine yönelik olarak iptal davası açabilen bir işçinin hukuku, eşya ya da ticaret hukukundan daha az önemli değildir. Özelleştirilen bir işletmeye İş Hukuku hükümleri ile bağlı olan bir işçiye, özelleştirme işlemlerine yönelik olarak iptal davası açabilme hakkı vermek, yargılama sonunda edinilen iptal kararını, eşya ve ticaret hukukuna etkili kılarken bu etkiyi davacı işçinin hukukundan esirgemek de mümkün değildir. Tüm açıklamalardan olarak; iptal kararları, [davacı] işçi ile özelleştirilen işletme arasındaki özel hukuk ilişkisinin temelindeki idari işlemin, yani özelleştirme işleminin hukuka aykırılığını saptamış olmakla; bu

¹² “... özelleştirilen kuruluşların devir ve teslimleri yapıldıktan sonra verilecek yargı kararlarının uygulanmasında fiili imkansızlık olacağı görüşü savunulmaktadır. Bu görüş de kavram çarpıtmasından başka bir şey değildir. Çünkü fiili olanaksızlık nedeniyle özelleştirilen kuruluşlar hakkında verilen iptal ve yürütme kararlarının gereğinin yerine getirilmemesi için deprem, heyelan, sel gibi doğal afetler veya yangın gibi olaylar sonucunda o kuruluşun ortadan kalkması gerekir. O kuruluş, fizik olarak mevcut olduğu müddetçe, aradan ne kadar zaman geçerse geçsin, yargı kararının gereğinin yerine getirilmesi gerektiği açıktır.” **Hasan DURSUN**, “Özelleştirme Uygulamalarında Yolsuzluk ve Alınması Gereken Önlemler” İsimli Makalesi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:90, Eylül/Ekim 2010

¹³ **Prof. Dr. Ramazan ÇAĞLAYAN**, İdari Yargı Kararlarının Sonuçları ve Uygulanması, s. 308, Adil Yay., 2004/Ankara.

karar, özel hukuk ilişkisini de doğrudan etkileyecektir. Öyle ki, iptal edilen “özelleştirme” işlemlerinde ve kamu paylarının devir sözleşmesinde çalışanlara ilişkin olarak hükümler bulunmak zorunda olduğu ve bu hükümlerin, özel hukukun “İş Hukuku” alanını da düzenlediği, İş Hukuku ilişkilerinin (işçi – işveren) zeminini oluşturduğu bir gerçektir. Bu gerçeklik, sözü edilen özel hukuk ilişkilerinin iptal kararından doğrudan doğruya etkileneceğini, bu ilişkilerin iptal kararının etki sahasında olduğunu işaret etmektedir. Nitekim İş Hukuku ilişkileri dahi idari bir işlem tarafından kuşatılmış, özel hukuk işlemlerinin dahi nasıl gerçekleştirileceği idari işlemler üzerinden düzenlenmiş ve özel hukuk işlemleri bu suretle idari işlemin haksız müdahalesine muhatap olmuştur denilebilecektir. Aksi takdirde, özelleştirilen bir işletmeye özel hukuk ilişkisi üzerinden bağlı olan bir işçinin, özelleştirme işlemlerinin iptali istemiyle dava açabileceğini kabul etmenin, “kabul etmek” dışında bir karşılığı olmayacaktır. Kaldı ki, iptal kararlarının etki sahası bakımından, bu kararların eşya hukukuna, ticaret hukukuna göre gerçekleştirilen (özel hukuk) işlemler(in)e etkili ve fakat İş Hukukuna göre gerçekleştirilen işlemlere etkisiz olduğunu söylemek ve böylesi bir yaklaşımın verili mevzuat bağlamında dayanağını bulmak mümkün değildir. İşçi, iptal davası açabilecek, aldığı iptal kararı kendisi dışında herkesin işine yarayacak... Mevzuatta böyle bir düzenleme var mıdır?

3.10. Yüksek Danıştay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, literatürde “yüz akı” olarak belirtilen ve 111 sayılı “İş ve Meslek Bakımından Ayrım Hakkında” uluslararası sözleşmenin¹⁴ de yorumlandığı, bir kararında

3.10.1. “... 13.12.1966 tarihinde 811 sayılı Yasa ile onayladığımız İş ve Meslek Bakımından Ayrım Hakkında 111 sayılı Sözleşme'nin 1. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi ‘ırk, renk, cinsiyet, din, siyasal inanç, ulusal veya sosyal menşe bakımından yapılan ve iş veya meslek edinmede veya edinilen iş veya meslekte tabi olunacak muamelede eşitliği yok edici veya bozucu etkisi olan her türlü ayrılık gözetme, ayrı tutma veya üstün tutmayı, ‘ayırım’ olarak nitelendirmiş; 2. maddesiyle de sözleşmeye taraf üye ülkeler söz konusu anlamdaki ayırımı ortadan kaldırmak taahhüdüne girmişlerdir. / (...) Esasen Anayasa'nın 11. maddesinde ifadesini bulan Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesi ile yargıçların Anayasa'ya, Yasaya ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm vereceklerini açıklayan 138. maddesi de böyle bir yorumu zorunlu kılmaktadır. (...) 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'nun 2. maddesinin 2766 sayılı Yasa ile değişik son fıkrasında yer alan ‘... bir daha kamu hizmetlerinde çalıştırılmazlar’ hükmünün yukarıda belirlenen anlam ve

¹⁴ Bu sözleşmenin ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) tarafından hazırlanan bir sözleşme olduğu ihmal edilmemelidir.

kapsamı karşısında, adı geçen madde uyarınca sıkıyönetim komutanlarının istemleri üzerine işlerine son verilen memurların, diğer kamu görevlilerinin ve **kamu hizmetlerinde görevli işçilerin**, ilk kez kamu görevine girdikleri tarihte bu görev için yasa ve yönetmeliklerde öngörülen nitelikleri kaybetmemiş olmaları koşuluyla, işlerine son verildiği bölgede sıkıyönetim kalktıktan sonra, kurumlarınca eski görevlerine iade edilmeleri gerekeceği(ni) (...)” (Danıştay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu’nun E:1988/6, K:1989/4, 7.12.1989 günlü kararı)¹⁵ açıkça hüküm altına almıştır.

3.10.2. Gerekçe tahtında da açıkça belirtildiği üzere karar, **İŞE İADE kararıdır** ve karar, “işçi/memur” ayrımı yapılmaksızın kurulmuş bir karardır. Öyle ki, aktarılan bu kararda davaya konu edilen işlem, işyerine iş hukuku ilişkisi ile bağlı bulunan işçilerin akıbetlerini hüküm altına alan idari bir işlemdir. Aktarılan karar, pek çok özelliğinin yanında; kararın, bir İçtihatları Birleştirme Genel Kurul Kararı olması sebebiyle, Danıştay Kanunu’nun 40/4. maddesi uyarınca İdare Mahkemeleri, Yüksek Danıştay Daireleri ve idareler yönünden bağlayıcı bir karar olduğunu söylemek zorunludur. Başka bir anlatımla, aktarılan karar, bu kararı ortadan kaldıracak şekilde, *yenisi oluşturuluncaya kadar [ve halen] etkili ve yürürlü bir karardır.* Demek ki Yüksek Danıştay, idari işlemlere bağlı, idari işlemler tarafından haksız müdahaleye maruz kalan özel hukuk işlemlerinin akıbetleri ile ilgili olarak da, en üst düzeyde, bağlayıcı karar kurabilmektedir.

3.10.3. Yüksek Danıştay, iptal edilen idari işlemlere dayalı olarak tesis edilen özel hukuk işlemlerinin akıbeti ile ilgili bir başka kararında “... Danıştay’ın yerleşik kararlarında da açıklandığı üzere, iptal kararları, iptali istenen işlemle ona bağlı işlemleri tesis edildikleri tarihten itibaren ortadan kaldırarak işlemin tesisinden önceki hukuki durumun devamını sağlar. / Bu durumda, bir yargı kararını aynen ve gecikmeksizin uygulamaktan başka bir seçeneği olmayan idarelerin yargı kararlarına uymaması, karar gereklerine göre işlem veya eylemde bulunmaması ya da biçimsel nitelikte uygulamalarla yargı kararlarını etkisiz ve geçersiz kılması söz konusu olamaz. / Aksine anlayış ve tutum, Anayasa ve Yasanın özüne ve sözüne olduğu kadar hukuk Devleti ve hukukun temel ilkelerine de açıkça aykırılık oluşturur. / Yargı kararlarının hukuki sonuçları ve uygulanmasına ilişkin yukarıda açıklanan kural ve ilkeler göz önünde bulundurularak duraksama konusunun incelenmesinde, (...) söz konusu Bakanlar Kurulu kararı olmaksızın işletme hakkı devri sözleşmesinin akdedilmesine olanak bulunmadığından, anılan Bakanlar Kurulu kararları ile işletme hakkı devir sözleşmeleri arasında bir sebep sonuç ilişkisinin varlığından

¹⁵ “... Anayasa hükümlerinin kişileri de bağladığını açıklayan hükümleri yoluyla, eşitlik ilkesinin yatay ilişkiler üzerindeki (doğrudan) etkisi, eşitlik ilkesinin özel hukuk ilişkileri üzerindeki etkisi, öğreti ve uygulamada genellikle kabul edilmektedir. (...)” Dr. Merih ÖDEN, *Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi*, s.165; Yetkin Yay., 2003/Ankara.

kuşku yoktur. / (...) / (...) özel hukuk hükümlerine göre yeniden düzenlenen sözleşmelerin hukuki dayanağını da (...) Bakanlar Kurulu kararları oluşturmaktadır. / Diğer yandan, (...) Bakanlar Kurulu kararlarına karşı açılan davalarda verilen iptal kararlarının temyizi sonucunda bazı kararların onanması bazılarının ise bozulması nedeniyle içtihat farklılığının giderilmesi amacıyla konu Danıştay İçtihatları Birleştirme Kuruluna götürülmüş ve bu Kurulca verilen 10.4.2001 günlü, E:2001/1, K:2001/4 sayılı kararlar içtihatlar, onama kararları doğrultusunda birleştirilmiştir. / 2575 sayılı Danıştay Kanununun 40 ıncı maddesinin 4 numaralı bendi hükmüne göre, İçtihatları Birleştirme Kurulu kararlarına, Danıştay daire ve kurulları ile idare mahkemeleri ve idare uymak zorundadır. / Bu durumda, yargı kararlarının hukuki sonuçları ve uygulamasıyla ilgili olarak yukarıda belirtilen ilke ve kurulların yanı sıra, içtihatları birleştirme kararlarının bağlayıcılığı da göz önünde tutulduğunda, (...) Bakanlar Kurulu kararlarının iptal edilmesinin, bunlara dayalı olarak yapılan işletme hakkı devrine ilişkin sözleşmeleri geçersiz kılacağı, ayrıca buna bağlı olarak (...) Bakanlar Kurulu kararlarını ve bu kararlara dayanılarak akdedilen özel hukuk sözleşmelerini de dayanaktan yoksun bırakacağı yadsınamaz. / (...) / Bu durumda idare, işletme hakkının devrine ilişkin Bakanlar Kurulu kararlarını, içtihatları birleştirme kararları doğrultusunda iptal eden yargı kararlarını, bu kararların özel hukuk sözleşmelerine yansıyan hukuki etkilerini de göz önüne alarak öncelikle uygulamak zorundadır. (...)" (Danıştay 1. Dairesi, E:2001/88, K:2001/96 ve 12.7.2001 T.)¹⁶ demek suretiyle, iptal kararlarının özel hukuk işlemleri üzerindeki etkisini açıkça ortaya koyabilmiştir.

3.10.4. İç hukukumuzda, "iptal kararlarının etki sahası" içinde özel hukuk işlemlerinin de bulunduğu yönünde yapılan aktarımların tatmin edici düzeyde olduğu açıktır. Tüm bu aktarımlar, sözü edilen etki sahasına ilişkin yine de bir soru işareti yaratıyor olması olasılığına dayalı olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne ait aşağıdaki kararın da aktarılması, soru işaretini kaldıran doyma noktası bağlamında değerlendirilmelidir:

3.10.5. AİHM, "Hornsby-Yunanistan, 19.03.1997 - 18357/91 (Esas Hk.)" kararında açıkça "... Sözleşme'nin 6. maddesini mahkemeye başvurma hakkı ve davanın yürütülmesiyle sınırlı bir şekilde yorumlamak, Sözleşmeciler Devletlerin Sözleşme'yi onaylarken saygı göstermeyi üstlendikleri hukukun üstünlüğü prensibiyle bağdaşmayan durumlara yol açabilecektir. (...) bir mahkeme tarafından verilen hükmün yerine getirilmesi, Sözleşme'nin 6. maddesi bakımından 'yargılama'nın bütünüyle parçası olarak görülmektedir. (...) Yukarıdaki prensipler, sonucu davacının kişisel hakları bakımından belirleyici

¹⁶ M.Önder TEKİN, *Özelleştirme Uygulamalarına İlişkin Anayasa Mahkemesi ve Danıştay Kararları*, s. 433-436; TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, 2006/Ankara.

öneme sahip bir uyuşmazlıkla ilgili idari bir dava söz konusu olduğunda, daha da büyük önem taşır. Davacı, Devletin en yüksek idari yargı organı önünde bir iptal davası açmakla, yalnızca anlaşmazlık konusu işlemin iptalini değil, fakat aynı zamanda ve her şeyden öte, bu işlemin yaratmış olduğu bütün sonuçların ortadan kaldırılmasını istemektedir. Bu tür bir davada davacının etkili biçimde korunması ve hukuki durumun düzeltilmesi için, idari makamların bu mahkemenin kararına uyma yükümlülüğünün bulunmasını gerektirir. Mahkeme bu bağlamda idari makamların, hukuka bağlı Devletin bir unsurunu oluşturduğunu ve bu nedenle idari makamların menfaatlerinin adaletin gereği gibi yerine getirilmesiyle örtüştüğünü gözlemlemektedir. İdari makamların yargı kararına uymamaları ve hatta uymayı geciktirmeleri halinde, davacının yargılama aşamasında kullandığı Sözleşme'nin 6. maddesindeki güvencelerin bir anlamı kalmayacaktır. (...)¹⁷.

4. Yukarıda aktarılan hususların, etkili ve yürürlü mevzuat hükümleri bağlamında, sonuç yerine olmak üzere, geniş bir özet ve çıkarım yapılacak olursa;

4.1. İptal kararları, bu kararlara konu olan idari işlemlerle “sebep sonuç” ilişkisi içerisinde bulunan özel hukuk işlemlerinin de ortadan kaldırılmış olması sonucunu doğurmaktadır.

4.2. Haksızlığı iptal kararı ile ortaya konulan idari işlemler, özel hukuk işlemlerine müdahale eden işlemlerse, iptal kararı ile birlikte, idari işlemin özel hukuk işlemine “açıkça hukuka aykırı” bir biçimde, “haksız” müdahale ettiği sonucuna da ulaşılmaktadır. (2577 s.K. İYUK md.2/1-a, 27/2).

4.3. İptal edilen idari işleme dayalı olarak gerçekleştirilen, nasıl gerçekleştirileceği iptal edilen idari işlem ile düzenleme altına alınan özel hukuk işlemlerinin de iptal kararı ile birlikte “hukuk dünyasında hiçbir değişiklik yapmadığı” yönündeki saptama ve karar, iptal kararına içkin olduğu gibi, bu türden özel hukuk işlemlerinin geçersizliği, yokluğu yönünden ayrıca Adli Yargı Yerlerinden karar alınmasına gerek yoktur ve İdari Yargı Yerleri bu kararları kurmaya yetkili ve mezundurlar.

4.4. Özelleştirme işlemi, öncesi ve sonrasındaki devamı nitelikteki idari işlemlere yönelik olarak, özelleştirmeye konu edilen işletmeye “[İş Hukuku hükümlerine göre] hizmet sözleşmesi” ile bağlı olanların, işçilerin, İdari Yargı

¹⁷ Aktaran: **Prof. Dr. Osman DOĞRU**, *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları*, C.3, s.693 vd.; Legal Yayıncılık, 2008/İstanbul; aynı yönde: **Dr. Müslüm AKINCI**, *İdari Yargıda Adil Yargılanma Hakkı*, s.406; Turhankitabevi, 2008/Ankara.

Yerlerinde sözü edilen idari işlemlerin iptali istemiyle dava açma hakları vardır. Bu hak kaynağını, AY'nın 36, 90 (AİHS md.6) ve 125. maddeleri ile 2577 s. İYUK'nun 5 ve 12. maddelerinden ve Yerel İdare Mahkemeleri ile Yüksek Danıştay Dairelerini bağlayan DİDDK'na ait 3.6.2010 tarih ve E:2008/634, K:2010/1254 sayılı karardan almaktadır.

4.5. Özelleştirmeye konu “işyerinde” özel hukuk hükümlerine göre çalışmakta olan işçilerin, özelleştirme işleminin iptali istemiyle dava açmak haklarının bulunduğu tartışmasız olarak kabul edildiğine göre, bu kişilerin edindikleri iptal kararlarının da, onların hukuksal gereksinimlerini [işe iade edilmek, arada geçen sürelerde oluşan özlük ve parasal hakların yasal faizleriyle birlikte ödenmesini sağlamak, vs] karşılayacak şekilde uygulanması zorunludur. Aksi takdirde, bir işçinin özelleştirme işlemini iptal ettirmesinin bir anlamı, iptal davası açmasının bir karşılığı olmayacaktır: “... *Mahkeme hükmünün yürütümünün ertelenmesi veya tümünden yadsınması mahkemeye ulaşma hakkının ihlali sayılmaktadır. (...) Kasıtlı veya savsama sonucu yargı kararlarının gereklerine uygun davranmama mahkemeye ulaşma hakkını açıkça ihlal etmektedir. Mahkemeye ulaşma hakkının güvencelenmesini AİHM, devletin asli görevleri arasında saymaktadır. (...)*¹⁸ .

4.6. Özelleştirmenin iptali istemiyle dava açıp, iptal kararı edinen bir işçiye, 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un 21. maddesi gereğinden olarak, “iş kaybı” tazminatı ödenmiş olması, iptal kararının işçi lehine olarak sonuçlar doğurmasına, yürütümüne bir etkisi yoktur. Takdir olunur ki, sözü edilen “iş kaybı tazminatı” yine idari bir fon olan ve 4046 sayılı K.'da düzenleme altına alınan “özelleştirme fonu”ndan ödenmektedir ve “iş kaybı tazminatı” gibi bir hukuksal kuruma 4857 sayılı İş Kanununda yer verilmemiştir. Başka bir anlatımla, “iş kaybı tazminatı”, idari işleme bağlı, idari bir tazminat türüdür. İş kaybı tazminatını, idare ödemektedir. İptal kararını edinen işçi, iptal kararının uygulanması uğruna işine iade edilecektir, arada geçen sürelere ilişkin özlük ve parasal hakları yasal faizi ile birlikte iade edilecektir ve kendisinden ödenen “iş kaybı tazminatı”nın istenilmesi halinde, bu bedel ile “arada geçen sürelere ilişkin ödenmesi gereken özlük ve parasal hakları” mahsup edilecektir. Dolayısıyla, özelleştirme işleminin iptalini sağlayan bir işçiye “iş kaybı tazminatı”nın ödenmiş olması, işçinin özelleştirme işlemini “sineye çektiği” anlamına gelmediği gibi, iş sözleşmesinin feshi gibi bir işlemin de tamamlanmış olmasına etkili değildir; iptal kararı, iptal edilen idari işlemi tesis edildiği tarihten itibaren, makable

---

¹⁸ AKINCI, y.a.g.y., s. 407.

şamil bir biçimde ortadan kaldırmaktadır. İş kaybı tazminatının ödenmiş olması da, iptal kararı üzerine işçinin işine iade edilmesinin önünde bir engel değildir. (İş kaybı tazminatı, arada geçen sürelerle ilişkin yapılacak ödeme ile mahsup edilemiyor ise; haklı fesih sebepleri bulunmadığı sürece, yeniden işletmede çalışmaya başlayan işçi yönünden çalıştığı süreler bağlamında oluşacak olan kıdem ve ihbar tazminatı ile mahsup edilebilecektir; bu, çalışma koşullarının ve yasal düzenlemenin işçi lehine yorumlanması zorunlu bir sonucudur. İptal kararı gereği, işine iade edilen işçiden, 4046 s.K.'nun 21. maddesi gereği ödenen ihbar ve kıdem tazminatları istenemeyecek, bu tazminatlar yeniden çalışmaya başlaması ile birlikte, sözleşmesinin feshedildiği tarihe/geçmişe etkili olacak bir biçimde yeniden hesaplanabilir hale gelecektir.).

4.7. Özelleştirmenin iptali kararı üzerine, özelleştirme işlemi ile işletmeyi, malı satın alan alıcı, AY'nın 11. ve 138. maddelerinin birlikte değerlendirmesine bağlı olarak, işletmeyi kamuya/idareye iade etmekle yükümlüdür. AY'nın 11. maddesinde, *Anayasa hükümlerinin kişileri de bağlayan hükümler olduğu* açıkça ve amir düzeyde hüküm altına alınmıştır. Bu bağlamda kişiler, AY md.138 gereği, yargı yerlerinden verilen kararlara uymak zorunluluğundan bağışık değildirler. Özelleştirmenin iptali kararına bağlı olarak, işletmeyi (mal ve hizmetleri) kamuya/idareye iade etmeyen “kişiler”in bu eylemleri, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesi ile yaptırıma bağlanmış olarak kabul edilemez. Koşullarının oluşması halinde eylem, Anayasayı değiştirmeye teşebbüs olarak nitelenmeli, olmadığı takdirde, eyleme ilişkin olarak 5237 s. TCK'nun “*Hakkı olmayan yere tecavüz*” başlıklı 154. maddesi üzerinden kamu davası açılmalıdır. Bunun yanında, alıcı özelleştirme bedeli olarak ödediği (ki bu bedellerin neredeyse tamamı, “modernizasyon teşviki, kredisi” adı altında alıcılara idareler tarafından “geri” ödenmektedir) bedelleri geri isteyecek idi ise; böylesi bir durumda, alıcının yargılama süresince [en erken 3,5-4 yıl] işletmeden elde ettiği karlar ve diğer kazanımları da “mahsuplaşma masası”na yatırılabilir (Öyle ki, özelleştirmeye konu edilen işletmeler alıcıya, ya depoları mamul mal, hammadde doldurulmuş olarak devredilmekte, ya da işletmenin “alacakları”, özelleştirme öncesinde özellikle tahsil edilmeyerek, alıcıya mal ve alacaklarla gebe bir işletme devredilmektedir.). Başka bir deyişle, özelleştirmenin iptali kararlarının uygulanmasının önünde “hukuki ve maddi imkânsızlıklar” yoktur¹⁹). Hukuki ve maddi imkânsızlık ya da özelleştirmenin iptali kararının uygulanması halinde *uluslararası ilişkilerin*

¹⁹ “... Kararın kendisini ayakta tutan herhangi bir bileşen veya değerden yoksun olması, yoksunluğun yarattığı sendromla orantılı olarak, hükmü yok eder veya işlerlik etkisini kısıtlar. Bağlayıcılık AY 138/son ve İYUK 28 madde hükmünden beslenmektedir. (...)” Hilmi ŞEKER, *Esbab-ı Mucibe'den – Retoriğe Hukukta Gerekeçe*, s.74, 75, 584; Beta Yay., 2010/İstanbul.

bozulacağı⁽²⁰⁾ yönündeki gerekçe ve bahaneler, Hukuk Devleti olmanın ve Hukuk Devleti olarak kalmanın “olmazsa olmaz” koşulu olan, *yargı kararlarının gerçek, kalıcı, tüm sonuçları ile birlikte uygulanmasının önündeki engeller* olarak tanıtılamaz ve tanımlanamaz.

4.8. 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun, ek bir çabaya gerek duyulmaksızın, kabaca okunduğunda, gözlenmektedir ki Kanun, özelleştirme uygulamaları ile ilgili tesis edilen idari işlemlerin iptal edilmesi halinde iptal kararlarının *nasıl olsa ve hiç uygulanmayacağına özgülü* olarak dizayn edilmiş, vazedilmiş ve özelleştirmenin iptali kararlarının uygulanmasına ilişkin olarak herhangi bir “alt yapı” öngörülmemiştir. Fiili durumda yukarıda kısaca aktarılan sorunlar, hukuksal veriler ve düzenleme ışığında “bir biçimde” çözüme kavuşturulabilmektedir. Ancak ve örneğin; özelleştirmenin iptali kararı tüm hüküm ve sonuçları ile birlikte, gerçek ve kalıcı anlamda, varsayalım ki, uygulandı ve işyeri kamu idaresine iade edildi. Bir, bu durumda alıcının, sözleşmeleri feshedilen işçiler yerine aldığı “yeni” işçilerin akıbeti ne olacaktır? Bu soru, işyerinin el değiştirmesinin çalışanlara etkili olmayacağı şeklinde yanıtlanabilecek midir? Yani bu işçiler artık “kamuda çalışan işçiler” statüsünde mi sayılacaklardır? İki, iptal kararının uygulanması halinde, hâlihazırda işyerinde çalışmakta olan işçiler artık, ola ki, yeniden özelleştirilecek olan işletmenin işçileri olarak mı işlem göreceklər, özelleştirme işlemi öncesine ait bir işlem olan, “ihale şartnamesinde” bu işçiler için ayrıca bir düzenleme mi getirilecektir? Yeniden özelleştirme halinde bu işçilere de “iş kaybı tazminatı” ödenecek, onlar da Bakanlar Kurulu’nun 3/5/2004 tarih ve 2004/7898 sayılı “*Özelleştirme Uygulamaları Sonucunda İşsiz Kalan ve Bilahare İşsiz Kalacak Olan İşçilerin Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Geçici Personel Statüsünde İstihdam Edilmelerine İlişkin Esaslar*” isimli düzenlemesi üzerinden, 657 s.K. 4/C maddesi üzerinden “istihdam” mı edileceklerdir? Sorular çoğaltılabilecektir. Ancak görünen odur ki, tüm bu soruların yanıtları 4046 s.K.’da yer almamaktadır. Böylesi bir durumda, “... Sonuç

²⁰ “... Dosyanın incelenmesinden, dava konusu 27.4.1992 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile, ... ait 5 çimento şirketindeki kamu hisselerinin ... Firmasına satışına dair Yüksek Planlama Kurulunun 6.9.1998 tarihli ve 89/74 sayılı, ... kamu hisselerinin ... Firmasına satışına dair 9.2.1989 tarihli ve 89/3, 10.9.1989 tarihli ve 89/21 sayılı kararlarının idari yargı kararlarıyla iptal edilmesine karşın, konunun iç hukuku olduğu kadar dış hukuku da ilgilendirecek boyutlara ulaşması ve anılan yargı kararının uygulamaya konulması halinde Türkiye ile şirketler ve giderek ülkeler arasında yeni hukuki sorunlar doğmasının kuvvetle muhtemel bulunması sebebiyle ve özelleştirme yöntemlerini yeniden belirleyen 7.3.1990 tarihli ve 90/2 sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararı dolayısıyla, anılan satış işlemleri konusunda geriye veya ileriye yönelik şekilde işlem tesisine hukuken imkân bulunmadığı yolunda prensip kararının alındığı anlaşılmaktadır. / Anayasanın ve 2577 sayılı Yasanın yukarıda aktarılan hükümleri ile ortaya konulan hukuki durum karşısında, yargı yerlerince verilen kararların, ilgili mercilerce uygulanması asıl olup, bu yoldaki hukuki işlemlerinde yine aynı merciler tarafından hukuk kuralları çerçevesinde yapılması hukuka bağlı devlet ilkesinin bir gereğidir. / Hal böyle iken, Bakanlar Kurulunun iptali istenilen, 27.4.1992 tarihli kararı ile bu kararda sözü edilen, kesinleşmiş yargı kararlarının uygulanmamasını öngörür nitelikte bir prensip kararı alınması açıkça hukuka aykırı bulunmaktadır. (...)” (Danıştay 10. Dairesi, E:2002/4061, K:2004/5219, 28.5.2004 T.); aktaran: Kazancı Bilişim.

olarak, satış sözleşmelerinin iptaline ilişkin yargı kararının uygulanmasında, ne hukuki ne de fîli imkânsızlık vardır. İdare, iptal kararını geçmişe etkili olarak uygulamak ve karşı taraf zarar görmüşse bunu karşılamak zorundadır. **İdare, önce hukuki alt yapısını hazırladıktan sonra böyle bir işlemi yapması gerekirdi. Bu hatasını, hukuk devletinin vazgeçilmez kuralı olan yargı kararının uygulanmasını ihlal ederek telafi edemez. (...)**²¹⁾ denilebilecektir.

---

²¹ ÇAĞLAYAN, y.a.g.y., s. 198, 199.

KAYNAKÇA

- Evren ALTAY**, “Yargı Kararlarının Uygulanması” Başlıklı Makalesi, Sempozyum Ankara 10 Mayıs 2007, 139. Yıl Danıştay Başkanlığı, Danıştay Matbaası, 2008/Ankara.
- Hasan DURSUN**, “Özelleştirme Uygulamalarında Yolsuzluk ve Alınması Gereken Önlemler” İsimli Makalesi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:90, Eylül/Ekim 2010
- Hilmi ŞEKER**, *Esbab-ı Mucibe’den – Retoriğe Hukukta Gerekçe*, Beta Yay., 2010/İstanbul.
- İzak ATİYAS-Burak ODER**, *Türkiye’de Özelleştirmenin Hukuk ve Ekonomisi*, TEPAV Yay., Ankara.
- Kemal GÖZLER**, *İdare Hukuku*, Ekin Yay., 2009/Bursa.
- M. Önder TEKİN**, *Özelleştirme Uygulamalarına İlişkin Anayasa Mahkemesi ve Danıştay Kararları*, TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, 2006/Ankara.
- Melikşah YASİN**, *Uygulama ve Yargı Kararları Işığında Özelleştirmenin Hukuki Rejimi*, Beta Yay., 2007/İstanbul.
- Merih ÖDEN**, *Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi*, Yetkin Yay., 2003/Ankara.
- Murat SEZGİNER**, *İptal Davasının Uygulama Alanı Bakımından Ayrılabilir İşlem Kuramı*, Yetkin Yay., 2000/Ankara.
- Müslüm AKINCI**, *İdari Yargıda Adil Yargılanma Hakkı*, Turhankitabevi, 2008/Ankara.
- Osman DOĞRU**, *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları*, Legal Yayıncılık, 2008/İstanbul.
- Ramazan ÇAĞLAYAN**, *İdari Yargı Kararlarının Sonuçları ve Uygulanması*, Adil Yay., 2004/Ankara.
- Yıldırım ULER**, *İdari Yargıda İptal Kararlarının Sonuçları*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1970/Ankara.
- Kazancı Bilişim, Mevzuat Programı